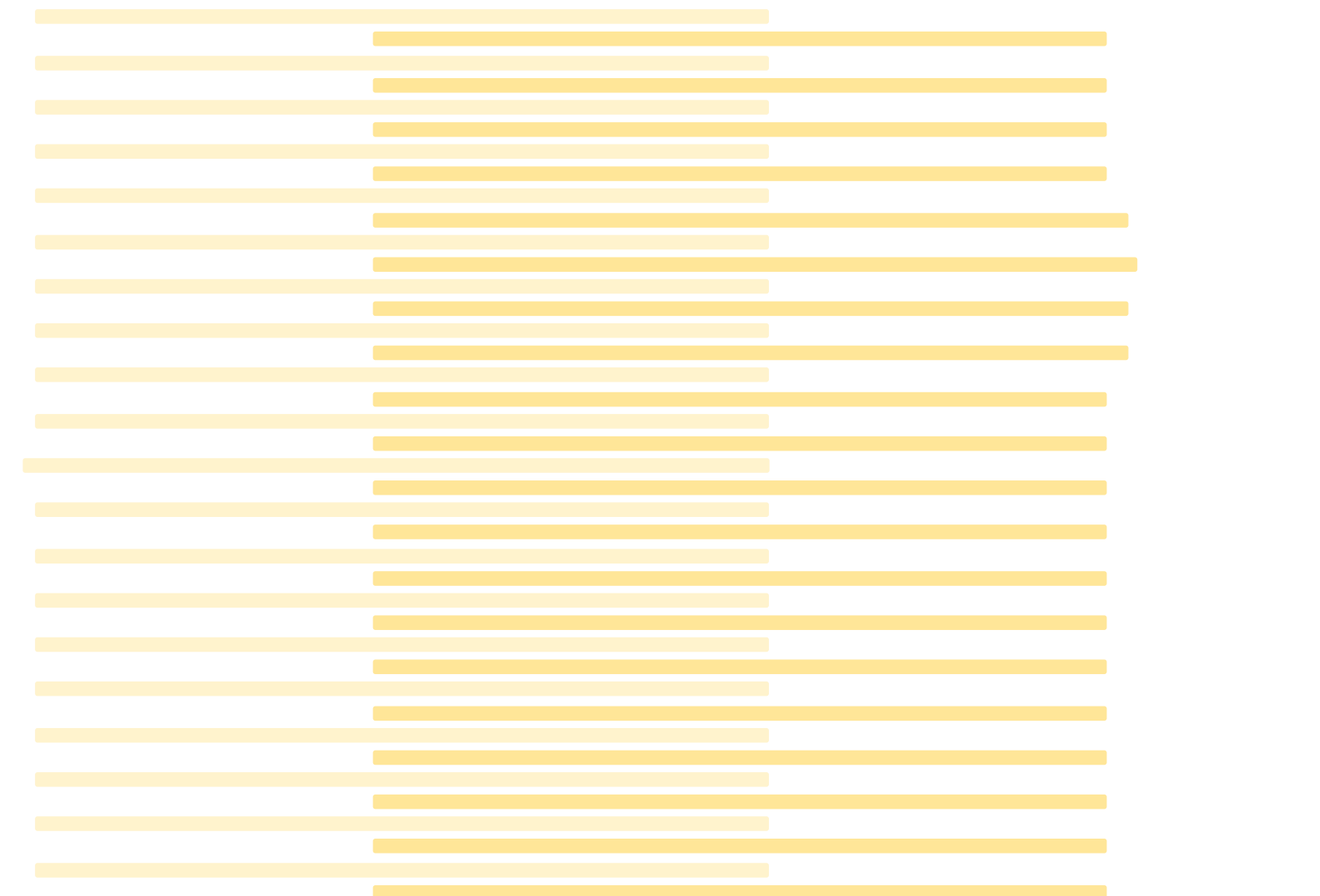

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ کنایات اصطلاحات و ضرب‌المثل

«غزلیات حسین منزوی»

دکتر معصومه صالحی طریق

سرشناسه	: صالحی طریق، معصومه، ۱۳۵۵-
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ کنایات اصطلاحات و ضرب‌المثل: «غزلیات حسین منزوی» / معصومه صالحی طریق.
مشخصات نشر	: تهران: آرمان پژوهان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۶ ص؛ ۲۱×۱۴ س.م.
شابک	: 978-622-95644-9-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۶.
موضوع	: منزوی، حسین، ۱۳۲۵ - ۱۳۸۳. -- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۱۴ -- تاریخ و نقد
موضوع	: کنایه در ادبیات
موضوع	: ضرب‌المثل‌های فارسی -- شعر
رده بندی کنگره	: PIR ۸۲۲۳
رده بندی دیویی	: ۸۱۶/۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۷۰۸۳۷

انتشارات آرمان پژوهان

فرهنگ کنایات اصطلاحات و ضرب‌المثل «غزلیات حسین منزوی»

مؤلف: دکتر معصومه صالحی طریق

انتشارات: آرمان پژوهان

صفحه‌آرا: قاسمی (رها)

چاپ دوم: ۱۴۰۰

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۶۴۴-۹-۳

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات آرمان پژوهان محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، پلاک ۱۷ (ساختمان مترجمان)،

طبقه سوم، واحد ۵.

(۱۰ خط ویژه) ۰۲۱-۶۶۴۹۷۶۰۲

مقدمه

کنایه یکی از مهمترین و تأثیر گذارترین عنصرهای زیبایی سخن است که اکثر شاعران به این مهم توجه داشته و به تناسب سخن خود، از آن بهره‌ی کافی برده اند. یکی از این شاعران حسین منزوی است او - که به دلیل نو آوریهایش در غزل سرایی، به سلطان غزل معروف شده است - به دلیل شناخت کافی از زبان فارسی، توانسته با مهارت و زیرکی، ترکیباتی که در زبان عامه رایج است در ساختار فاخر و استوار غزل هایش به گونه‌ای بگنجانند که نه تنها از ارزش زبانی او نکاهد بلکه ارج و بهای شعرش را در نظر مخاطب دوچندان کند. او با زبان نرم و لطیف، دل و جان مخاطب را تسخیر می‌کند و با بهره‌گیری از آرایه‌های ادبی به خوبی، با او ارتباط برقرار می‌کند. اما در میان این آرایه‌ها، آنچه کلامش را برجسته‌تر و نمایان‌تر می‌کند، استفاده‌ی بسیار از کنایه است. او برای ارتباط بیشتر با خواننده، کنایه را به طرز ماهرانه، به خدمت کلام گرفته است.

در بررسی غزلیات منزوی، به این نکته پی می‌بریم که او به سنت‌های بومی و کهن و آداب و رسوم و باورهای عامه به خوبی احاطه داشت و با استفاده از آن‌ها و آمیختن این باورهای دیرینه‌ی کهن سرزمینمان، با زبان امروزی توانسته کنایه‌های بسیار زیبایی خلق کند که نه تنها به پیچیدگی کلامش منجر نشده؛ بلکه زبان گیرا و دلشینش را، مردم پسندتر ساخته است.

جان مایه‌ی کنایه‌های منزوی، مسایل سیاسی و اجتماعی و عاطفی و

در مواردی مربوط به زندگی روزمره است که برخی از فرهنگ گذشته وام گرفته شده و برخی دیگر مربوط به فرهنگ معاصر است. در بررسی اشعار حسین منزوی می‌بینیم که کنایه آرایه‌ی غالب در تمامی غزل‌هاست به طوری که شاعر به لحاظ موضوع و فضا، از این عنصر زیبایی کلام، به صورت گسترده‌ای در شعرش بهره گرفته است. حتی در برخی از موارد، با توجه به تنوع فضاهای شعرش، از خود خلاقیت‌ها و نوآوری‌هایی بروز داده است که استفاده از عناصر فرهنگ عامه و کنایه‌های متداول در زبان روزمره، جذابیتش را دوچندان کرده است.

بررسی کنایه‌هایی که در اشعار شاعران هر عصر به کار رفته است ما را در شناخت بهتر سیر و تحول زبان فارسی یاری می‌رساند زیرا هرچه زبان شاعر، وجوه مشترک بیشتر و بهتری با زبان عامه داشته باشد به همان نسبت پیام خود را رساتر و صریح‌تر به مخاطب منتقل می‌کند.، برای شناخت این سیر تحول در عصر معاصر، کنایه‌های به کار رفته در غزل‌های منزوی می‌تواند بهترین نمونه و مصداق باشد.

چند نکته درباره‌ی کنایه‌های شعر منزوی

- ۱- کنایه‌های غزلیات منزوی را می‌توان به دو بخش سنتی و رایج در زبان فارسی و کنایه‌های امروزی و عامیانه تقسیم کرد.
- ۲- منزوی گاهی کنایه‌ها را در ظاهر تغییر داده ولی در همان معنای قدیمی به کار برده است.

۳- بعضی از کنایه‌ها، اصطلاحات عامیانه و رایج در زبان عامّه است که در هیچ یک از کتب فرهنگ کنایات به آنها اشاره نشده است پس به ناچار، به معادل‌های هریک که در همان معنی یا مفهوم نزدیک به آن به کار رفته، رجوع شده است. یعنی می‌توان بعضی از کنایه‌های او را، با کنایه‌های معادل خود معنی کرد.

۴- برای بعضی از کنایه‌ها، نمی‌توان هیچ معادلی یافت به همین دلیل، با توجه به زبان امروزی و مفهوم کلی بیت، تفسیر شده است.

۵- منزوی در بعضی از ابیات، چند کنایه را در کنارهم آورده و نیز آرایه‌های مختلفی چون استعاره، تشبیه، واج آرایی، تلمیح و... را با هنرمندی تمام، به همراه کنایه، به کار گرفته است. کنایه‌هایی که در یک بیت قرار گرفته است، بدون رعایت حروف الفبا، در ذیل همان بیت، بررسی شده است.

۶- منزوی برخی از کنایه‌ها را با تغییر ساختار در همان معنی به کار برده است که همه‌ی موارد، با رعایت ترتیب الفبایی، ذکر شده است.